

Asia: VN/13261/2020

Lausuntopyyntö Suomen kansallisen biotalousstrategian päivityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä:

Strategian päätavoite biotalouden arvonlisän nostamisesta tuotantomäärien kasvattamisen sijaan on erittäin kannatettava. Siihen pyritään TKI-panostuksilla ja uusien innovaatioiden kaupallistamisen tukemisella. Tämän lisäksi arvonlisän nostaminen tarvitsee tietoa uusista, vaihtoehtoisista tai rinnakkaisista tulonlähteistä metsänomistajille. Näitä ovat mm. luonnontuotteet, hiilensidonnan ja ekologisen kompensaation palvelut. Nämä vaativat myös toimivien markkinoiden kehittämistä. Lisäksi arvonlisän nostaminen tarvitsee vakaata alkutuotantopohjaa, mikä edellyttää huomion kiinnittämistä sen kannattavuuteen ja työvoiman saatavuuteen.

Strategiassa biotalous on määritelty, mutta siitä ei käy ilmi, mitkä toimialaluokituksen toimialat käytännössä esimerkiksi rakennusosalta on laskettu mukaan biotalouden tuotokseen ja arvonlisään. Tämän läpinäkyväksi tekeminen edistäisi maakuntatason ja kansallisen tason strategiatyön vuorovaikutusta ja maakuntien biotalouden kehittymisen seurantaa.

Strategian liittyvinä ohjelmina tulisi myös huomioida lisäksi seuraavat ohjelmat:

- Luonnontuotealan toimintaohjelma2020 (parhaillaan päivityksessä)
- Ruoka2030, jossa on määritelty Suomen ruokajärjestelmän visio ja tavoitteet
- Valtakunnallinen jätesuunnitelma – kierrätyksestä kiertotalouteen

Puurakentaminen:

Arvonlisän kasvattamisen ja Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisen vuoksi strategiassa tulisi voimakkaammin tunnistaa keinot panostaa puurakentamiseen Suomessa. Vaikka informaatio-ohjausta tehdään ja neuvontaa on saatavilla, tulisi edelleen etsiä keinoja julkisessa rakentamisessa puurakentamisen myyttien kumoamiseen ja tietopohjaiseen päätöksentekoon puurakentamisesta päätettäessä sekä tiedon ja neuvonnan löydettävyyteen. Usein puurakentaminen kaatuu kunnissa myös muita rakennusmateriaaleja edustavan paikallisen elinkeinotoiminnan vastustukseen. Tämän vuoksi tulee nostaa julkisuuteen tietoa puurakentamisen vaikutuksista aluetalouteen sekä etsiä ja tuoda tietoisuuteen malleja, jossa eri materiaaleja yhdistetään ja rakentamisesta päätetään huomioiden systemaattisesti tutkittuun tietoon pohjautuen eri vaihtoehtojen vaikutukset aluetalouteen, ilmastoon, ympäristöön, terveyteen, viihtyvyyteen ja kustannuksiin elinkaarisesti. Maakuntiin voitaisiin luoda energianeuvonnan tyyppinen puurakentamisen tiedotus – ja neuvontaverkosto ja merkittäville rakennushankkeille voitaisiin asettaa velvollisuus selvittää Motivan tai muun asiantuntijatahon avulla puurakentamisen soveltuvuus ja vaikutukset tai laatia hankevaihtoehtoille LCA. Kuntia voisi kannustaa puurakentamisen edistämiseen myös puurakentamisen osuuden huomioiminen hyvityksenä HINKU-laskennassa. Suomessa voitaisiin myös asettaa velvollisuus toteuttaa tietty osa valtion rakennushankkeista puurakentamisena. Keskeisin keino vauhdittaa puurakentamista on puurakentamisen taloudellinen tukeminen, kuten useissa Euroopan maissa tehdään.

Elintarvikesektori:

Elintarvikesektorilla tulisi kiinnittää huomiota myös kotimaiseen kulutukseen, erityisesti kulutuskäyttäytymisen muotoiluun ja ohjaamiseen kestävämpään suuntaan. Kuluttajalähtöisessä kehittämisessä tulee huomioida että nykyiset kulutustottumuksetkin ovat muokkauksen ja ohjauksen tulosta, ei yksinomaan yksiön vapaa valinta ja siksi niitä voidaan myös muokata kansanterveyden ja ilmaston kannalta parempaan suuntaan. Tämän tulisi lähteä ilmasto- ja ympäristövaikutusten huomioimisesta kansallisissa ravitsemussuosituksissa ja julkisessa ravitsemusneuvonnassa, alan koulutuksessa ja markkinoiden ohjauksessa. Tätä tulisi tukea tuotannon ohjaamisella tukien suuntaamisen avulla entistä enemmän kasvipohjaisten proteiinien tuotantoon siellä missä sille on otolliset olosuhteet ja laajemminkin tuotannon ohjaamisella alueellisesti siten että kullakin alueella tuotetaan sitä mille alueen maaperä-, ilmasto-, ja maankäyttö sekä kysyntäolosuhteet antavat parhaat edellytykset. Lisäksi tarvitaan toimenpiteitä kotimaisen kalan käytön lisäämiseksi ja kalatalouselinkeinojen kannattavuuden kehittämiseksi. Julkisten ruokapalveluille tulee luoda kannusteita käyttää lähellä tuotettuja sesonkipohjaisia ja kestäviä raaka-aineita ja toimia näin muutoksen edelläkävijänä. Vastuutahoihin tulee lisätä THL.

Ekosysteemipalvelut:

Osana metsäbiotaloutta tulee kehittää metsien monikäyttöä ja rinnakkaisia tai vaihtoehtoisia hyödyntämismuotoja. Näitä ovat mm. luonnontuotteiden tuotanto, hiilensidonta, maisema- ja luontoarvokauppa sekä ekologinen kompensatio. Näistä tulee lisätä metsänomistajien helposti

saatavilla olevaa tietoa hyödyntäen avointa metsävaratietoa ja olemassa olevia informaatio – ja neuvontajärjestelmiä. Maanomistajille tulisi olla saatavilla tietoa näiden muiden käyttömuotojen taloudellisesta potentiaalista samaan kuin sitä on saatavilla puustosta. Vapaaehtoinen hiilikompensaatiokauppa todellisena vaihtoehtona metsänomistajille ja aidosti lisäisenä hiilensidontana edellyttää kompensaatiokohteiden rekisteriä ja kohteiden irrottamista Suomea sitovista hiilinielutavoitteista.

Luonnontuoteala:

Luonnontuoteala tulisi nähdä strategiassa ei vain sen nykyisen merkityksen vaan myös tulevaisuuden potentiaalin valossa. Euroopan metsäinstituutin (EFI) ja YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) julkaisema Non-wood forest products for people, nature and the green economy – raportin mukaan luonnonvaraisilla metsätuotteilla, kuten sienillä, lääkekasveilla ja marjoilla on valtava potentiaali edistää vihreää kasvua ja biokiertoa Euroopassa. Strategiassa tämä näkyä vahvemmin. Tämä paitsi kasvattaisi biotalouden arvonlisää, myös parantaisi muiden sektorien kestävyttä, kun kemiallisia tai ympäristölle haitallisia raaka-aineita voitaisiin korvata näillä kestäville, biopohjaisilla raaka-aineilla.

Luonnontuotealan mahdollisuuksien hyödyntäminen biotalouden arvonlisää kasvattavasti vaatii nykyistä vahvempaa ja koordinoitumpaa panostusta tutkimukseen ja tutkitun tiedon jalkauttamiseen mm. vaikuttavien aineiden, arktisten olosuhteiden ja teknologian saralla. Alan tutkimus on satunnaisten ja sirpaleisen hankerahoituksen varassa ja siitä puuttuu tavoitteellinen koordinaatio, johon ratkaisuna voisi olla esimerkiksi laaja luonnontuotealan valtakunnallinen tutkimusohjelma. Metsävaratietoa tulisi voida hyödyntää alan kehittämiseksi: esimerkiksi tieto potentiaalisista tietyn raaka-aineiden alueista sekä raaka-aineiden arvo omassa metsässä edistäisivät raaka-aineiden saatavuutta jalostukseen sekä toisivat metsänomistajille rinnakkaisia tai vaihtoehtoisia ansaintamuotoja metsästä. Myös luomukeruuotteissa on Suomella yliveräinen mahdollisuus mutta jotta potentiaali voidaan hyödyntää, tulee kehittää jouheva järjestelmä yksityismetsien lisäämiseksi luomukeruualueeksi sekä kannustimet yksityiselle metsänomistajalle liittää tilansa luomukeruualueeksi. Myös metsänhoitotapoja muuttamalla voidaan lisätä merkittävästi keruualueita: esimerkiksi neuvonta, ohjaus ja taloudellinen tuki kantojen ureakäsittely vaihtamiseksi harmaaorvakkakäsittelyyn. Tämä vähentäisi myös kantokäsittelyn ilmastopäästöjä. Sekä luonnontuotealan että elintarvikesektorin keskeinen pullonkaula on työvoiman saatavuus, minkä vuoksi strategiassa tulisi myös huomioida työvoiman liikkuvuuden kehittäminen.

Vesibiomassojen hyödyntämisen osalta esitettyjen toimenpiteiden lisäksi on tarpeen uudistaa alaan liittyvää koulutusta huomioimaan digitaalisuus ja uudet teknologiat. Toimijoihin tulee lisätä alan oppilaitokset. Vesiviljelyssä yleisesti haasteena on lupien saanti ympäristösyistä. Uusi puhtaampi teknologia mm. kiertovesijärjestelmistä toivotaan helpotusta tähän, ja niistä tulisikin lisätä informaatiota ja tutkimusta.

Biokaasu:

Biokaasuun perustuvien arvoketjujen kehittämisessä tulee ottaa huomioon Lapin ja muiden harvaan asuttujen alueiden olosuhteet. Täällä eivät toimi samat ratkaisut kuin etelässä jossa tilat ovat suuria ja lähellä toisiaan ja biokaasulaitos saadaan suurten massojen ja lyhyiden kuljetusmatkojen sekä määrän- ja läheisyyden vuoksi kannattavaksi. Lapissa sen sijaan ei etäisyyksien vuoksi lantaa voi kuljettaa yhteen isoon, keskitettyyn laitokseen vaan tarvitaan uusia ratkaisuja. Täällä voisi toimia malli, jossa tilat keräisivät lannasta raakakaasun talteen ja se haettaisiin tiloilta rekalla, jossa olisi jalostus- ja puhdistuskalusto mukana. Lisäksi sama rekka keräisi yhdyskuntien ja mahdollisesti myös muun elinkeinotoiminnan biojätteitä ja näin kuljetus, ja koko tuotanto saataisiin kannattavaksi ja samalla pystyttäisiin kestäväällä tavalla uuden jätelainsäädännön biojätteiden kiristyviin erilliskeräysvaatimuksiin sekä yhdyskunta – että elinkeinopuolella. Hallitus on kuitenkin parhaillaan muuttamassa energiaverotusta ja esityksen mukaan biokaasulle olisi tulossa energiasältö – ja hiilidioksidiverosta muodostuva valmistevero. Hiilidioksidivero puolittuisi kestäväksi määritellyillä biokaasuilla. Esityksessä ei lantaa ole erikseen määritelty kestäväksi raaka-aineeksi. Toinen ongelma esityksessä on se että vero perittäisiin jakelun yhteydessä, jolloin se vaikeuttaa Lapin mallin toteutusta, näyttäisi siltä että silloin vero pitäisi maksaa jo siinä vaiheessa kun raakakaasu haetaan tilalta eli vero pitäisi maksaa ennen kuin tulo syntyy.

Rahoitus ja vastuunjako:

Biotalousstrategian toimenpiteitä rahoitetaan luonnoksen mukaan muun muassa Suomen Kestävän Kasvun Ohjelmalla. Lisäksi rahoitusta voidaan suunnata tavanomaisista julkisista rahoituslähteistä toimenpiteiden toteuttamiseen. Strategiassa korostetaan kansainvälistä yhteistyötä suorien kansainvälisten rahoituslähteiden hyödyntämiseksi erityisesti tutkimus—ja innovaatiotoiminnassa. Vaikka strategiassa on määritelty vastuutahot ja toimijat, siinä ei kuitenkaan ole kuvattu mallia, miten kokonaisuutta koordinoidaan, miten vastuutahot ohjaavat toimijoita ja millaista vuoropuhelua toimijoiden kanssa käydään. Myöskään rahoituksen määrää, kanavointia ja ohjausta, sitä miten ja kuinka paljon strategian toteutukseen ohjataan rahoitusta, ei ole määritelty. Jotta strategialla olisi mahdollisuudet toteutua, tulisi toteutuksen koordinaatio- ja rahoitus määritellä. On myös huomioitava, että kansainvälinen yhteistyö ja tutkimusrahoituksen hakeminen ja laajemminkin hankerahoituksen hakeminen kehittämistoimenpiteisiin vaatii osaamista ja resursseja, mihin pitäisi osoittaa strategiassa erikseen resurssit.

Riipi Mika
Lapin liitto

Pesonen Hanna-Leena
Lapin liitto